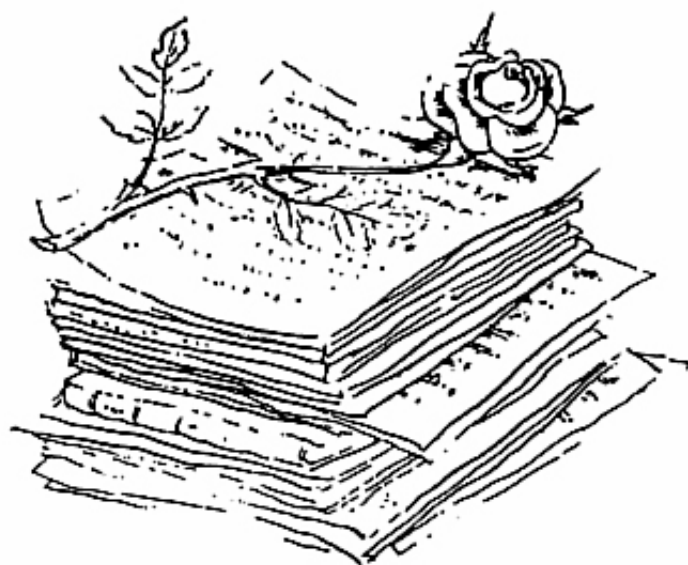

Z P R Á V Y

SPOLEČNOSTI BOHUSLAVA MARTINŮ

číslo 36

Praha 2014

Vydáno s finanční podporou Nadace Bohuslava Martinů

© Společnost Bohuslava Martinů, Praha 2014

Motto:

Na světě existuje jedno hrdinství – vidět svět takový, jaký je a milovat ho.

Michelangelo

Milí přátelé,

zdá se mi, že čas utíká stále rychleji, občas i v divokém víru událostí, které nelze pojmout, zažít, pochopit. Možná, že to nebude jen můj problém. V naší Společnosti Bohuslava Martinů jsme se v posledním roce však stále mohli radovat ze spousty krásných koncertů, přednášek, besed a jiných akcí, které nám pomáhají zvládnout vše, co také život přináší.

A opět jsme se mohli sejít ve Vlčkově na 30. ročníku (!) slavnosti „Putování za studánkami“, z čehož máme velikou radost. Loňský vytrvalý déšť nahradilo 7. června tropické vedro a tak nezbývalo, než se výborným interpretům tradičního Otvírání studánek Bohuslava Martinů a k tomu kantáty Te Deum Antonína Dvořáka za jejich výkon na zdraví ohrožující výhni hluboce poklonit. Další velká radost – na Pražské jaro přijela německá houslistka Julia Fischer s martinůvským programem – na jednom večeru zazněla 3. sonáta pro housle a klavír a 5. kvartet. Chystá se na 2. koncert s orchestrem a netají se obdivem k B. Martinů a velkým zaujetím pro jeho hudbu. S touto interpretkou bude Martinů znít na největších pódiiích světa.

Také opět řešíme odchody skutečných odborníků jako výsledek vytrvalých sporů s nabubřelou a zároveň zamindrákovanou mocí quasi šéfů na rozhodujících postech. Vždyť přece naše malá zemička oplývá nepřeborným množstvím všeho schopných lidí, kteří mohou pracovat v jakémkoliv oboru lidské činnosti, aniž by je to jakkoliv poznamenalo. K poznání, že tu už všechno bylo, doporučuji Shakespearův Sonet č. 66, nejlépe v překladu Jana Vladislava. A ke zlepšení nálady jakoukoliv krásnou hudbu, třeba také od Bohuslava Martinů.

Eva Štrausová
tajemnice SBM

Členské příspěvky Společnosti Bohuslava Martinů jsou stále 100,- Kč (sponzorským dárcům velmi děkujeme), senioři 50,- Kč. Pokud jste již svůj příspěvek během roku zaslali, samozřejmě nevěnujte této výzvě pozornost.

Číslo účtu SBM: 0146936389 / 0800, var. symbol – 362014 Pokuste se poslat pokud možno z účtu na účet (poštovní poukázka je nesmyslně drahá). Do zprávy pro příjemce napište, za koho platba je – např. Jana Plachá, Kladno (hlavně v případě, že majitelem účtu je osoba jiného jména). Děkujeme.

O B S A H

Zprávy a příspěvky z poboček SBM

Činnost pobočky SBM Praha Eva Štrausová	6
Činnost pobočky SBM Brno Jarmila Mráčková	7
Společnost Bohuslava Martinů Polička – 35 let od založení Renata Pechancová	10
Den s Bohuslavem Martinů v Poličce Naděžda Šauerová	11
Polička 2015 Naděžda Šauerová	13
Kukátko do Centra Bohuslava Martinů Lucie Jirglová	14
Činnost pobočky SBM Zlín Věra Obdržálková	17
Otvírání studánek na Třech Studních Josef Kaprál	19
 <i>Festivally, koncerty</i>	
Juliette v Brémách	20
Julia Fischer a festival Pražské jaro 2014	23
Dny Bohuslava Martinů 2014 (program)	26
 <i>Glosy</i>	
Piána na ulici	27
 <i>Jubilea</i>	
Rafael Kubelík – výročí světového dirigenta Jarmila Mráčková	28

Rafael Kubelík a Bohuslav Martinů Jarmila Mráčková	30
Rafael Kubelík a Brno Jarmila Mráčková	31
Brněnská léta Rafaela Kubelíka v kritikách novin Jarmila Mráčková	32
Program ke stému výročí narození Vítězslavy Kaprálové Josef Kaprál	37
Harry Halbreich Lucie Berná	38
<i>Výzkum, bádání</i>	
Legenda z dýmu v jedné pozůstalosti Pavel Žůrek	40
Škrtič, H. 317 – balet, který předběhl svou dobu Lucie Dercsényiová	42
<i>Nekrology</i>	
Oldřich František Korte (1926–2014)	51
Christopher Hogwood (1941–2014)	52
<i>Knihy</i>	
Gabriele Jonté: Bohuslav Martinů in den USA Lucie Berná	53
Bohuslav Martinů a Stanislav Novák ve vzpomínkách Ely Švabinské Ludmila Kesselgruberová	55

Činnost pobočky SBM Praha

Eva Štrausová

3. října 2013

Pan prof. Jaroslav Mrázek z Hudebního gymnázia Jana Nerudy v Praze na Žižkově mezi nás tradičně přivedl mladé pěvecké talenty, kteří nám zazpívali nejen svůj repertoár pro nadcházející Pěveckou soutěž Bohuslava Martinů. Je to velká radost sledovat růst těchto „dětí“ nejen fyzický, ale především umělecký.

7. listopadu 2013

Filmové odpoledne – filmový záznam představení Divadlo za branou B. Martinů v nastudování studentů AMU v Praze a jejich hostů (nahrávka z Malé scény Národního divadla).

12. prosince 2013

Vánoční koncert pětičlenné rodiny Dvorníkových – lidové zvyky, hudba, poezie, tanec celého křesťanského vánočního období. Milé setkání s úžasnou rodinou.

2. ledna 2014

Koncert vítězky Soutěže Bohuslava Martinů v prosinci 2013 – obor housle. Houslistku Olgu Šroubkovou a klavíristu Miroslava Sekeru uváděl, zpovídal a komentoval člen poroty soutěže Prof. Ivan Štraus. Krásný koncert vrcholných soutěžních výkonů.

6. února 2014

Již podruhé mezi nás přišel Vojtěch Babka, redaktor Českého rozhlasu stanice Vltava, s velmi zajímavým povídáním a vzácnými hudebními nahrávkami slavného ruského pěvce Fjodora I. Šaljapina.

6. března 2014

O Janu Kubelíkovi (z trochu jiných úhlů) si s námi přišla povídat paní PhDr. Jana Vojtěšková (z Českého muzea hudby) a přinesla i pozoruhodné nahrávky.

3. dubna 2014

Každoroční milý host Petr Kadlec besedoval tentokrát o člověku známém nejen ve světě hudebním – Ivanu Medkovi. Jeho působení v České filharmonii i všude jinde, jeho vztah k Bohuslavu Martinů a mnoha českým umělcům – vydrželi bychom sedět dlouho do noci ...

7. a 8. června 2014

Tradiční zájezd do Vlčkova na „Putování za studánkami“ (již 30. ročník) a do Poličky (opět jsme měli štěstí na úžasnou akci Noc plná zážitků).

Také v další sezóně 2014/2015 se budeme scházet každý první čtvrtek v měsíci (od října do dubna) v 16.30 v sálku Nadace Bohuslava Martinů, Bořanovická 14, Praha 8 (Metro C, stanice Kobylisy).

2. října 2014

Tradiční „generálka“ mladých zpěváků z Hudebního gymnázia Jana Nerudy v Praze na Žižkově před Pěveckou soutěží B. Martinů.

6. listopadu 2014

Beseda s paní PhDr. Kateřinou Maýrovou z Českého muzea hudby a členkou výboru Nadace Bohuslava Martinů na téma „Hudba v rodině Masaryků“ a také o jejím celoživotním profesním zaměření na život a dílo Bohuslava Martinů.

4. prosince 2014

Filmový podvečer – nové nahrávky díla Martinů (ve spolupráci s Institutem Bohuslava Martinů).

8. ledna 2015

Koncert vítězů Soutěže Bohuslava Martinů (pořádá Nadace Bohuslava Martinů), která se koná v prosinci 2014.

*Autorka příspěvku je kontaktní osoba pražské pobočky
další informace: estrausova@seznam.cz, tel: 737 978 905*

Činnost pobočky SBM Brno

Jarmila Mráčková

MARTINŮ V ROCE ČESKÉ HUDBY 2014 – název cyklu letošního roku
V úvodu večerů hrají studenti ZUŠ Vítězslavy Kaprálové a Konzervatoře Brno

17. března 2014

Smetana: Hulán z Českých tanců, Bohuslava Jelínková – klavír

Martinů: Borová (výběr), Natálie Šimonová – klavír

Martinů: Intermezzo, H. 261

Smetana: Z domoviny

Martinů: Sonáta pro housle a klavír č. 3, H. 303

Účinkují: Bohuslav Matoušek – housle, Renata Ardaševová – klavír

7. dubna 2014

Dvořák: Furiant, Adam Zezula – klavír

Martinů: Klavírní črty, Melánie Šohajová – klavír

Martinů: Trio d moll č. 2, H. 327

V. Novák: Trio quasi una ballata, op. 27

Dvořák: Trio B dur, op. 21

Účinkuje: Trio Martinů

*Koncert se uskutečnil díky sponzorství firmy GF Instruments, s. r. o.,
resp. Ing. Vítu Gregorovi, nadšenému obdivovateli díla B. Martinů, členu SBM*

20. října 2014

Martinů: Scherzo, H. 137b, Terezie Šmahelová

Smetana: Fantasie na české národní písně

Martinů: Okna do zahrady, H. 270

Suk: Klavírní skladby, op. 12 (výběr)

Suk: Meditace na staročeský chorál, op. 35

Martinů: Smyčcový kvartet č. 3, H. 183

Účinkují: Renata Bialasová – klavír, Graffovo kvarteto

10. listopadu 2014

Janáček: Vzpomínka, V mlhách (výběr), Ondřej Špaček – klavír

J. Novák: Musa rustica (výběr),

Hoang Ann Pham a Kamil El-Ahmadieh – klavír

Martinů: Arabesky pro housle a klavír (výběr), H. 201a

Janáček: Po zarostlém chodníčku (výběr)

Suk: Píseň lásky

Dvořák: Sonatina pro housle a klavír, op. 100

Janáček: Pohádka pro violoncello a klavír

Martinů: Sonáta pro violoncello a klavír č. 2, H. 286

Účinkují: Renata Ardaševová – klavír, Tomáš Vinklát – housle

Lukáš Svoboda – violoncello

Koncerty na jaře 2015

9. února 2015

KONCERT k 100. výročí narození VÍTĚZSLAVY KAPRÁLOVÉ

Skladby z dětských let a z posledního období skladatelčina života

Martinů: Koleda milostná, H. 259, Adagio, H. 362

Kaprál: Ukolébavky jara, Předtucha, Vzpomínka

Účinkují: žáci a pedagogové ZUŠ Vítězslavy Kaprálové

23. března 2015

MARTINŮ V DOBRÉ SPOLEČNOSTI

Martinů: Sonáta pro flétnu a klavír, H. 306

Gershwin: Tři preludia pro klavír

J. Novák: Preludium a fuga in Do pro flétnu sólo

Guiot: Parafráze na píseň G. Gershwina

Poulenc: Sonáta pro flétnu a klavír

Martinů: Scherzo pro flétnu a klavír, H. 174a

Bolling: Suita pro flétnu a klavír

Účinkují: Petr Pomlka – flétna, Karel Košárek – klavír

Koncerty se konají v koncertním sále Základní umělecké školy Vítězslavy Kaprálové v Brně, Palackého třída 70, vždy v pondělí od 19 hodin.
Přípravila a uvádí Jarmila Mráčková

Brno – provedení skladeb Bohuslava Martinů v sezoně 2014–2015

FILHARMONIE BRNO

11. a 12. 12. 2014 v Janáčkově divadle

Epos Gilgameš

světová premiéra kritického vydání díla, v původním anglickém znění s titulky

Adriana Kohůtková, Peter Berger, Jiří Hájek, Adam Plachetka,

Český filharmonický sbor Brno (sbormistr P. Fiala), Filharmonie Brno (dirigent A. Markovič)

KANTILÉNA – sbor dětí mládeže při Filharmonii Brno

10. 4. 2015 Besední dům

Špalíček (výběr)

Účinkuje Sbor Kantiléna

SPOLEK PŘÁTEL HUDBY při Filharmonii Brno

17. 2. 2015 Besední dům

Smyčcový kvartet č. 5

Účinkuje Graffovo kvarteto

KONZERVATOŘ BRNO

Premiéra 19. 10., reprízy 20., 22., 23. 10. 2015 Dělnický dům Brno-Židenice

„Kytice z kvítí vonného a býlí hořkého ...“ (Fibich, Martinů, Erben – kantáty a melodramy, scénické provedení)

Martinů: Svatební košile, Narození Páně

Účinkuje Operní studio a Symfonický orchestr konzervatoře

Společnost Bohuslava Martinů Polička – 35 let od založení

Renata Pechancová

Snahy o založení poličské pobočky SBM lze datovat již do roku 1977, kdy byla založena pobočka v Praze. Ta vznikla z podnětu paní Charlotty Martinů, která se obrátila na ministerstvo kultury se žádostí, aby vznikla společnost přátel Bohuslava Martinů. Společnost, která měla pomáhat s propagací skladatelova díla, vznikla pod patronací České hudební společnosti, ale také pod záštitou významných jmen kulturního a uměleckého života. Prvním předsedou Společnosti se stal dr. Václav Holzkecht, který se s Martinů dokonce osobně znal. V Brně se o Společnost začal starat Zdeněk Zouhar, vznikly pobočky ve Zlíně i dnes již neexistující v Ostravě či v Hradci Králové. Oficiální ustanovení SBM v Poličce proběhlo 27. června 1979 a výbor začal pracovat ve složení: předseda PhDr. Jan Kapusta, místopředseda prof. Bedřich Půža a tajemnice Božena Šifnerová. Postupem let SBM v Poličce vedli 12 let Ellen Slavíková, 2 roky PhDr. Jan Záruba a od roku 1997 dosud Mgr. Renata Pechancová.

Společnost dnes není ve svých snahách a ani při své činnosti osamocená. V současné době může dobře fungovat díky finanční záštitě Nadace Bohuslava Martinů, odborné pomoci Institutu Bohuslava Martinů a přímo v Poličce za podpory Centra Bohuslava Martinů nebo v minulosti místní ZUŠ. Členové Společnosti samozřejmě využívají i kulturní nabídku dalších institucí zabývajících se propagací života a díla Bohuslava Martinů a naopak činnost Společnosti je otevřená i pro ty, kteří nejsou jejími členy.

Mezi tradiční akce Společnosti se již přes patnáct let počítá prosincový zájezd na Dny Bohuslava Martinů do Prahy nebo ještě delší dobu trvající květnový (dnes červnový) zájezd na Otvírání studánek do Vlčkova a poté Nedělní matiné pro členy poboček SBM z Prahy a Poličky. Společnost se také snaží zajistit všem zájemcům možnost zhlédnutí zajímavých nastudování scénických děl Bohuslava Martinů. Tak jsme viděli v posledních letech například v Brně Juliette, Kuchyňskou revue, Podivuhodný let a Slzy nože, v Praze Hry o Marii nebo v březnu tohoto roku Mirandolinu v Ostravě. Mezi další z činností Společnosti patří besedy, koncerty a přednášky. Z dob minulých lze připomenout například vzpomínání Zdeňka Zouhara, Jana Kapusty, Václava Kaprála nebo Iši Popelky. Z doby nedávné koncert – besedy se současným předsedou Společnosti Bohuslavem Matouškem, dlouholetým vedoucím představitelem Nadace Ivanem Štrausem nebo zajímavou přednáškou významného muzikologa a člena Nadace Víta Zouhara.

Společnost Bohuslava Martinů si do svého vínků dala respekt k potřebám pestré členské základny a svou činnost rozprostřela do několika směrů od osvětového až po interpretační. Činnost Společnosti je otevřená všem zájemcům o život a dílo Bohuslava Martinů, přičemž můžeme konstatovat slovy Dr. Jaroslava Mihuleho, CSc.: „...hudba Bohuslava Martinů nepotřebuje nás ani naši pomoc, nýbrž my potřebujeme ji. Potřebujeme komunikovat s krásou a hloubkou jejího poselství, jež činí naše životy plnějšími a bohatšími.“

V roce 2014 SBM Polička slaví 35. výročí od svého založení a i když se její činnost v průběhu let postupně proměnila, má své nezastupitelné místo v udržování hudebních tradic spojených s Bohuslavem Martinů a s objevováním nových interpretačních možností jeho hudby. Po excelentním představení Mirandoliny v Ostravě, které zhlédli členové poličské pobočky SBM v březnu, jsme začátkem června pořádali zájezd na Otvírání studánek do Vlčkova a den poté jsme si hudbou připomněli půlkulaté výročí naší pobočky v Kosteletě sv. Jakuba. Na něm zazněl Hymnus ke sv. Jakubu v autentickém podání místního chrámového sboru a zahrála geniální mladá varhanice Jiřina Dvořáková-Marešová. Závěr prvního pololetí jsme věnovali návštěvě jednoho z koncertů Smetanovy Litomyšle, na němž zazněla Česká rapsodie Bohuslava Martinů. Na druhé pololetí připravujeme opět zajímavé programy (například ohlédnutí za Písňovou soutěží B. Martinů, besedu a také již oblíbený a očekávaný zájezd na Dny B. Martinů do Prahy).

Autorka příspěvku je kontaktní osoba poličské pobočky na všechny akce pořádané SBM Polička se lze přihlásit na tel. č. 737 485 984 nebo na e-mailu repart@unet.cz

Den s Bohuslavem Martinů v Poličce

Naděžda Šauerová

Ve čtvrtek 28. 8. 2014 jsme v Poličce měli „Den s Bohuslavem Martinů“. Celodenní program ke skladatelovu 55. výročí úmrtí připravený ve spolupráci Centra Bohuslava Martinů (dále CBM) a spolku Náš Martinů.

10.00 hod. – Hrajeme si s Bohouškem, v CBM

Děti ve věku 6–12 let si mohly závěr prázdnin zpříjemnit v muzeu, kde je na mnoha stanovištích čekala řada hravých úkolů. Díky nim se seznámily nejen s poličským rodákem, ale také s jeho kamarády z řad slavných českých skladatelů.

15.00 hod. – Putování Poličkou za Bohuslavem Martinů

Příjemná letní procházka městem po místech, která jsou se skladatelem spjatá. Návštěvníci se dozvěděli například, kde rodina Martinů bydlela před tím a poté, co se odstěhovala na věž, kde skladatel soukromě vyučoval hudbě, a kudy chodíval denně na procházky.

16.00 hod. – Vzpomínka na Bohuslava Martinů, pietní akt u skladatelova hrobu
Putování Poličkou po stopách Bohuslava Martinů bylo zakončeno u jeho hrobu pietním aktem, kterým si účastníci připomněli 55. výročí jeho úmrtí.

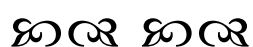

21.00 hod. Filmový večer s Bohuslavem Martinů, zahrada CBM

Volné pokračování dlouhodobého cyklu přednášek pod názvem „Pojďme na Martinů“ nabídlo možnost nahlédnout do malého a prakticky neznámého světa hudební tvorby B. Martinů, určené pro film, který spadá do první poloviny 30. let minulého století.

Připomínku skladatelova výročí podpořilo také několik místních restaurací, kaváren a dalších podniků, které pro tento den připravily speciální martinůvské menu.

Polička 2015 – přehled plánovaných akcí

Naděžda Šauerová

V roce 2015 slaví město Polička 750. výročí od svého založení. Přijměte pozvání na nejvýznamnější festivaly a akce, které se v tomto roce uskuteční:

3. 1. 2015 – Carmina Burana – slavnostní zahajovací koncert roku oslav ve velkém sále Tylova domu.
- 13.–18. 4. 2015 – Polička Jazz festival – 19. ročník jazzového festivalu.

6. 6. 2015 – Čas pro neobyčejné zážitky – tradiční noční putování Poličkou s bohatým programem. Vernisáž projektu „750 tváří Poličky“ – na velké ploše je zobrazeno 750 portrétů, které připomenou různorodost lidského bytí v prostoru našeho města.

15.–24. 5. 2015 – Martinů fest – 18. ročník festivalu klasické hudby.

21.–23. 8. 2015 – Festival Polička 555 – oblíbený letní multižánrový festival, jehož hlavní scénou je poličské náměstí. Tentokrát i s příjezdem královské družiny se zakládací listinou města a staročeským jarmarkem.

14.–20. 9. 2015 – Mime fest 2015 – 4. ročník mezinárodní festival pantomimy

21.–22. 11. 2015 – Poličská čtyřadvacítka – dvacet čtyři hodin živé muziky v podání poličských muzikantů v Divadelním klubu.

750 Polička

Kukátko do Centra Bohuslava Martinů v Poličce

Lucie Jirglová

Z úctyhodného množství dochovaných fotografií, na nichž je zachycen Bohuslav Martinů, je jen zlomek z nich v barevném provedení. Do sbírek poličského muzea nedávno přibyl jeden z těchto vzácných snímků, na kterém je skladatel zachycen se svou ženou Charlottou v Edgartownu. Ve společnosti několika přátel tu pobývali od července do září 1941. Charlotte ve svých pamětech vypráví: „O měsíc později jsme se usadili v Edgartownu, na ostrůvku v Massachussets, kde nám přátelé pronajali domek. Bydlelo tam hodně hudebníků – Bernard Wagenaar, Leopold Mannes, Emanuel Ondříček, příbuzný stejnojmenného českého houslisty, a další. Domek byl zařízen jednoduše, ale útulně... Mořský vzduch byl silný a osvěžující a Papínek se náruživě vrhl do práce na koncertu pro housle a komorní soubor, který si objednal Paul Sacher [Concerto da camera, H. 285]. Když nám vybyla chvílka, chodili jsme do mokřin nebo do lesa na brusinky a na borůvky, někdy jsme si dokonce vyjeli

na loďce. Taky jsme se koupali v moři. Ale museli jsme si dávat pozor na černého pavouka, jemuž se říká „black widow“ (černá vdova). V Edgartownu jsme strávili příjemný čtvrtrok s hrstkou umělců, kteří pořádali koncerty.“ Pohodová letní atmosféra dýchá i z této fotografie.

Článek převzat z časopisu Martinů Revue 3/2013, s. 19

Součástí sbírek poličského muzea je malý fond asi třiceti hudebních nástrojů. Mezi nimi najdeme také jednu kuriozitu – kytaru, na kterou občas hrával Bohuslav Martinů.

Po první světové válce v Poličce působil neformální studentský spolek, který se jmenoval „Kytara“, a pořádal v místních hospůdkách hudební večírky. Bohuslav Martinů tehdy ve svém rodném městě soukromě vyučoval hudbě. Jeden z členů tohoto spolku, Václav Lichtág, na svého učitele vzpomínal:

„Často mezi nás mladší, ještě studenty, docházel, a za zpěvu písniček nás doprovázel – buď v hotelu Jílek, kde v zadní místnosti bylo piáno, nebo v letních měsících v zahradní restauraci 'U Slezáků' na kytaru.“ Spolu s Karlem Sommerem jako poslední žijící členové tohoto spolku věnovali kytaru v roce 1983 do muzea. Martinů spolku věnoval klavírní miniaturu „Slavnostní pochod Kytary“, ovšem není známo, zda vůbec někdy byla provedena.

Článek převzat z časopisu *Martinů Revue* 2/2014, s. 19

The image shows a handwritten musical score on ten staves. The title is written in a decorative, cursive script: "Slavnostní pochod „Kytary“". Below the title, there is a line of smaller text: "Původní a úpravou „Kytary“ je redakční tým, hudební referent". The name "Bogun Martinů" is written in a cursive signature. At the bottom left, it says "V Poličce 12. srpna 1920." and at the bottom right, there is a small sketch of a person's head and shoulders.

*Slavnostní pochod „Kytary“
notový autograf klavírní skladby z roku 1920,
kterou „složil a věnoval Kytáře její zasloužilý člen,
hudební referent Bogun Martinů.“*

Činnost pobočky SBM Zlín

Věra Obdržálková

9. 10. 2013

Krajská knihovna Františka Bartoše a Společnost B. Martinů

Přednáška Mgr. M. Obdržálka, doplněná hudebními ukázkami
Česká hudební emigrace 18. století.

6. 11. 2013

Krajská knihovna F. Bartoše a Společnost B. Martinů

Benjamin Britten (1913–1976) – život a dílo

Beseda u příležitosti 100. výročí narození anglického hudebního skladatele

20. 11. 2013

Koncert pořádaný Společností B. Martinů v obřadní síni zlínské radnice

Michaela Fukačová – violoncello, Renata Ardaševová – klavír

R. Schumann, D. Šostakovič, B. Martinů, C. Franck, P. I. Čajkovskij

4. 12. 2013

Krajská knihovna F. Bartoše a Společnost B. Martinů

Vánoce v knihovně

Osobnosti hudební scény (seznámení slovem i zvukem se současnými
hudebními interprety)

Rok české hudby 2014

8. 1. 2014

Krajská knihovna F. Bartoše a Společnost B. Martinů:

Bedřich Smetana – Symfonická a operní tvorba

Beseda doplněná hudebními ukázkami, účinkoval M. Obdržálek

23. 1. 2014

Kongresové a univerzitní centrum

Koncert Filharmonie B. Martinů Zlín

Sergej Krylov, housle – B. Martinů: Concerto da camera pro housle, smyčcový
orchestr, klavír a bicí

5. 2. 2014

Krajská knihovna F. Bartoše ve Zlíně a Společnost B. Martinů

Antonín Dvořák – komorní a symfonická hudba českého hudebního skladatele (výročí 110. let od úmrtí). V programu byla uvedena i díla Bohuslava Martinů.

20. 3. 2014

Kongresové a univerzitní centrum

Koncert Filharmonie Bohuslava Martinů

Michaela Fukačová, violoncello – B. Martinů: Koncert pro violoncello a orchestr č. 1

1. 4. 2014

Koncert pořádaný Společností Bohuslava Martinů

Jarní koncert komorních souborů, Obřadní síň zlínské radnice

B. Martinů: Sonáta pro dvoje housle a klavír a další kompozice soudobých skladatelů

12.–14. 5. 2014

Filharmonie B. Martinů Zlín s dirigentem Milošem Machkem realizovala výchovné koncerty z díla Bohuslava Martinů „O kouzelné mošně“.

14. 5. 2014

Kulturní a kongresové centrum Otrokovická BESEDA

Bohuslav Martinů: Otvírání studánek

Ženský pěvecký sbor Otrokovice, sbormistr Marek Obdržálek

Michal Mynář, baryton

Skladby B. Smetany a Antonína Dvořáka

28. 5. 2014

Krajská knihovna Františka Bartoše

Přednáška Mgr. Marka Obdržálka – Hudební skladatelé období klasicizmu

7. 6. 2014

Zájezd do Poličky (Centrum Bohuslava Martinů) a Vlčkova na Otvírání studánek.

Otvírání studánek na Třech Studních

Josef Kaprál

Nádherné počasí provázelo v sobotu 31. května 2014 každoroční slavnost Otvírání studánek v idylickém prostředí u studánek Barborky a Vitulky. Starosta obce Tři Studně Miloš Brabec připomenul v úvodním slovu především dedikaci kantáty oběma autory Poličce, Vysočině, Sykovci a Třem Studním.

Kompletní kantátu Bohuslava Martinů a Miloslava Bureše uvedl perfektně Sušický dětský sbor se sólisty a hudebním doprovodem za vedení Andreji Sušilové. Na výkonu mladých zpěváčků se vůbec neprojevila vícehodinová cesta autobusem, naopak jejich pěvecký elán a choreografické doplnění průběhu kantáty nadchlo početné přihlížející.

V dalším programu se představila mládež folklorních souborů Kamínek ze Žďáru nad Sázavou, Sněženka ze Sněžného a Základní školy Křižánky. Na všech vystoupeních se projevila obětavá příprava vedení souborů, která přispívá k záslužnému udržování lidových tradic. Bezprostřední kontakt s diváky udržovala moderátorka Katka Grošofová.

Slavnost se konala za finanční podpory Nadace Bohuslava Martinů, obce Určice a starostky Žďáru nad Sázavou.

Sušický dětský sbor

Juliette v Brémách

Hledání reality ve snech a zase naopak

Martinů opera Juliette, H. 253
v Theater Bremen

Dílo, které bylo uvedené poprvé v Praze roku 1938 a později pouze příležitostně, zaujímá v dějinách opery zcela osobitou estetickou pozici: pokrok v hudbě, ať jím míníme cokoli, nebyl zrovna silnou stránkou skladatele. Hudební řeč Martinů je bohatá na barevné souzvuky, zcela překvapující obsazení a kombinace nástrojů. Martinů angažuje akordeon, sólový klavír a spojí tuto zdánlivou heterogenitu v mohutné orchestrální erupce, které počítají s prostorovou perspektivou. A zde musíme udělit kompliment Brémským filharmonikům pod vedením Clemense Heila – jak zde dirigent s bravurou tyto jednotlivé zvukové vrstvy propojuje, ale zároveň zanechává transparentní. V uvedené německé premiéře francouzské verze opery Clemens Heil zachoval uměleckou stopu velkého formátu.

Skurilní příběh knihkupce Michela, který hledá v jednom jihofrancouzském městě milovanou ženu a musí zjistit, že v tomto městě jeho obyvatelé nemají pojem o čase a chybí jim paměť, nabírá v inscenaci Johna Fulljamese podoby žertovně-zábavné jakož i hrozivé, a to obojí jako centrální motivy snu. Stále více si Michel není jistý, zda se nachází pouze ve snu, do kterého jsou postupně vtahováni také diváci. Ve třetím aktu, v kanceláři snů, kde se sny objednávají a prodávají, kde náhle všichni hledají Juliettu, Michel už neví, zda se mu chce ještě vůbec zpět. Náhle zde slyší nepopsatelně krásnou hudbu jako v ráji. Celý příběh může takto začít od začátku.

Týmu, ve složení John Fulljames (inscenace), Johanna Pfau (výprava) a zde zvláště důležité – světelné efekty od Williama Gallowaye a Joachima Grindela, se povedlo tento snový svět věrohodně navodit v podobě tajemně osvětleného hotelu. Také řeč těla představitelů je nádherně dvojznačná: především Nadja Stefanoff jako Juliette, o které člověk až do konce neví, zda je realitou nebo fikcí. Hyoyong Kim jako Michel zvládá svou velkou roli svrchovaně především po pěvecké stránce. (...)

Ute Schalz-Laurenze

<http://www.nmz.de/online/mit-den-traeumen-auf-der-suche-nach-der-realitaet-und-umgekehrt-bohuslav-martinus-oper-juliet>

Juliette – Theater Bremen
Clemens Heil – dirigent
John Fulljames – režisér
Premiéra – 29. března 2014

Foto Theater Bremen
Článek převzat z časopisu Martinů Revue 2/ 2014, s. 14

Julia Fischer a festival Pražské jaro 2014

Připravily Eva Štrausová a Daniela Kotašová

Dne 26. května 2014 rozezněly Dvořákovu síň Rudolfiny houslistka Julia Fischer a klavíristka Milana Černjavská. Na recitálu zazněla mimo jiné Martinů Sonáta pro housle a klavír č. 3, H. 303. „O houslovém umění Julie Fischer je těžké něco výstižného napsat, pokud pisatel nemá talent básníka Seiferta. A psát kritiku na podobný úkaz je stejně absurdní jako kritické vyjádření k milostnému polibku krásné dívky ... Nedivil bych se však, kdyby nějaký přítomný virtuos po návratu domů zalepil svůj futrál vteřinovým lepidlem a živil se dále jen prodejem jejích nahrávek. Koncert byl hudební pohádkou.“ Tolik Pravoslav Kohout v článku „Záře dvojhvězdi v Rudolfinu“ v časopise Harmonie č. 6/2014.

<http://www.casopisharmonie.cz/kritiky/zare-dvojhvezdi-v-rudolfinu.html>

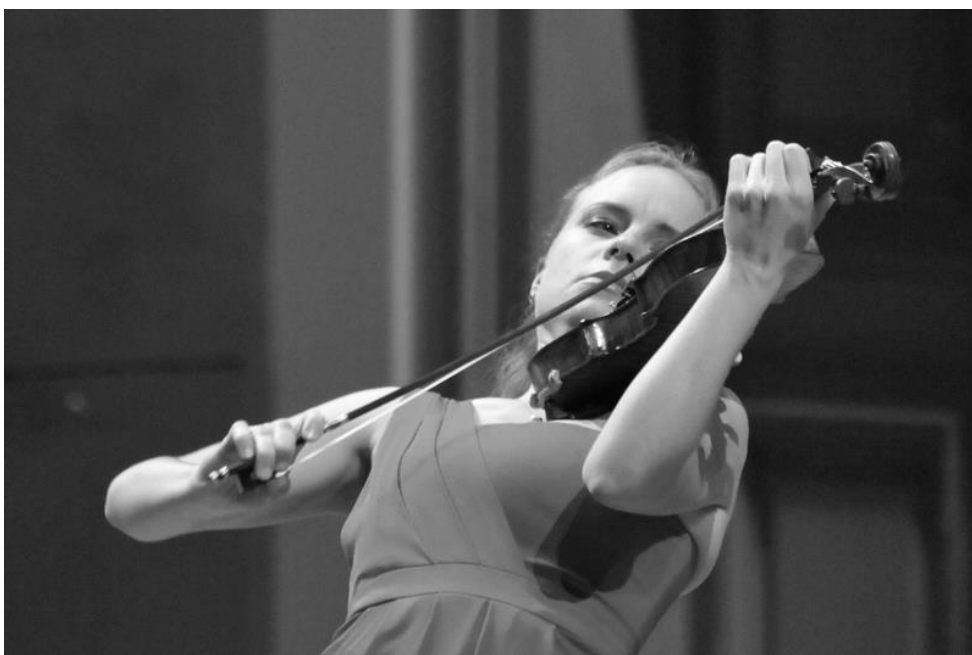
Julia Fischer, foto © Pražské jaro – Ivan Malý

Následující večer uvedla Julia Fischer, tentokrát jako primarius „svého kvarteta“, 5. kvartet Bohuslava Martinů a po přestávce, jako skvělá klavíristka, kvintet A Dur Antonína Dvořáka. Večer tak byl vlastně poctou české hudbě.

Doporučujeme rozhovor Markéty Vejvodové v témže časopise pod názvem „Julia Fischer: Jsem šťastná, že si dnes mohu vybírat, co, s kým a kde chci hrát“. Zde přinášíme krátkou ukázkou z rozhovoru:

„Máte vedle zmiňovaného natáčení i nějaký další konkrétní případ, kdy se Martinů báli pro změnu pořadatelé koncertů?“

Ano. Například když jsem Martinů hrála v Paříži, byla jsem pořadatelem přímo požádána o souhlas, abychom jeho hudbu nepsali na plakáty. Jinak by prý hrozilo, že lidé nepřijdou ... Mohla jsem si na koncertě jeho sonátu zahrát, ale s tímto ‚opatřením‘. Já jsem na to pouze řekla ‚jestli si opravdu myslíte, že to je nutné, tak si to udělejte, jak chcete, já sonátu Martinů stejně zahraju ...‘

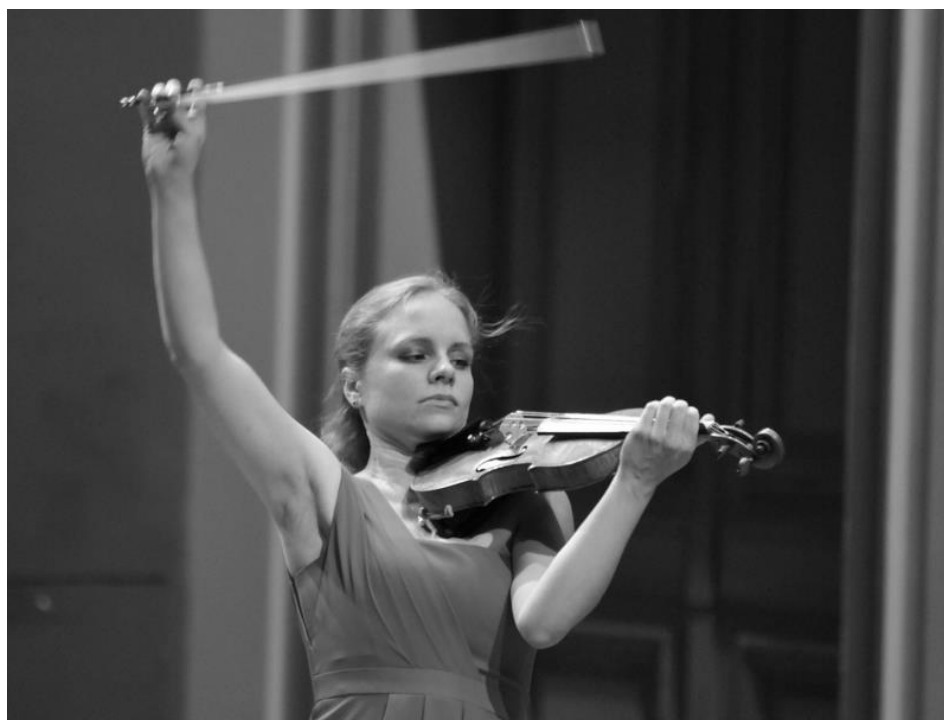
foto © Pražské jaro – Zdeněk Chrapek

Jak tehdy ve vašem podání hudbu Martinů přijímalo publikum?

Je to opravdu zvláštní. Martinů má v současném hudebním světě velmi komplikované postavení. Podobné problémy má v Německu hudba Hindemitha, zkrátka není dobře přijímána. Ale když jejich hudbu zařadím na program – ať už Martinů nebo právě Hindemitha, musím zcela upřímně říci, že za mnou následně chodí lidé a říkají ‚to je fantastická hudba ... má takové krásné melodie a je tak emotivní, je taková ... vlastně romantická‘. Každý je dojat, ale

přítom u veřejnosti o jejich hudbě stále přetrvává všeobecně špatné mínění. Opravdu nevím proč a neumím si to vysvětlit. Takže tím se vlastně vracím na samotný začátek příběhu. Hlavní důvod, proč jsme se rozhodli film o Martinů natočit, je, aby měl konečně šanci zbavit současnou veřejnost této ‚předpojatosti‘. Já osobně si myslím, že to je skvělá hudba. Nesmírně ráda ji hraji a budu ji na své koncerty zařazovat i v příštích letech.“

foto © Pražské jaro – Zdeněk Chrapek

Úplné znění rozhovoru najdete v časopise Harmonie č. 4/2014 nebo na následujícím odkazu: <http://www.casopisharmonie.cz/rozhovory/julia-fischer-jsem-stastna-ze-si-dnes-mohu-vybirat-co-s-kym-a-kde-chci-hrat.html>

Další plánovaný koncert v České republice se koná:

11., 12. a 13. března 2015, Rudolfinum – Dvořákova síň Praha

Julia FISCHER – housle

Dirigent – David Zinman

Program:

Antonín Dvořák: V přírodě, koncertní předehra op. 91

Bohuslav Martinů: Houslový koncert č. 2 H. 293

Ludwig van Beethoven: Symfonie č. 6 F dur op. 68 „Pastorální“

Dny Bohuslava Martinů 2014

předběžný program

2. prosince 2014, 19.30 hod.

HAMU, Sál Martinů, Praha

Tři legendy, H. 339

Otvírání studánek, H. 354

Kühnův dětský sbor, Jiří Chvála (sbormistr)

Petr Louženský (sbormistr)

5. prosince 2014, 19.30 hod.

HAMU, Sál Martinů, Praha

Toccata e due canzoni, H. 311

Akademičtí komorní sólisté, Leoš Svárovský (dirigent)

10.–11. prosince 2014, 19.30 hod.

Obecní dům, Smetanova síň, Praha

Koncert pro violoncello a orchestr č. 1, H. 196

Symfonický orchestr hlavního města Prahy FOK,

Tomáš Brauner (dirigent), Tomáš Jarník (violoncello)

17.–19. prosince 2014, 19.30 hod.

Rudolfinum, Dvořákova síň, Praha

Čím lidé žijí, H. 336 – koncertní provedení

Česká filharmonie, Jiří Bělohlávek (dirigent), Martinů Voices

sólisté: Lucie Silkenová, Ester Pavlů, Ivan Kusnjer,

Jan Martiník a další

Piána na ulici

Čtvrtek 19. září 2013, 19 hodin. Pražským Hlavním nádražím se rozeznívá staré křídlo, které bylo do vestibulu umístěno v rámci projektu Piána na ulici. Ke klavíru usedá Michal Mašek, aby zahrál vybrané skladby Bohuslava Martinů. Desítky posluchačů si tak mohly vychutnat skladby jako Lístek do památníku, H. 241, Etude in A, H. 308 či Black-Bottom, H. 165, v precizním podání známého klavíristy, který i přes lehce diskutabilní stav nástroje předvedl úžasný výkon, plný energie a lehkosti. Iniciátorem akce byl Institut Bohuslava Martinů, který se dlouhodobě věnuje cíli představit skladatelovu tvorbu širší veřejnosti. Projekt Piána na ulici instaloval do pražských ulic již bezmála patnáct nástrojů, s cílem kultivovat veřejný prostor a zprostředkovat kolemjdoucím Pražanům možnost mnohdy nečekaných hudebních překvapení.

Článek převzat z časopisu Martinů Revue 3/2013, s. 18

Rafael Kubelík – výročí světového dirigenta

Jarmila Mráčková

Den po sarajevském atentátu 29. června 1914 se v Býchorech na Kolínsku narodil syn světově proslulého houslového virtuosa Jana Kubelíka, Rafael Jeroným. Také on doznal světové slávy. Na pražské konzervatoři vystudoval hru na housle, skladbu a dirigování. Zkomponoval řadu skladeb – čtyři opery, čtyři koncerty s orchestrem a další závažná díla. Byl rovněž vynikajícím pianistou. Jako dvacetiletý doprovázel na klavír otce při koncertním turné po USA a z doby jeho pozdějšího působení v Mnichově existuje nahrávka Janáčkova Zápisků zmizelého, která zachycuje excelentní pianistický výkon.

Hned po absolutoriu konzervatoře v roce 1934 se stal Rafael Kubelík po čtyři roky vedle Václava Talicha dirigentem České filharmonie a řídil ji i na jejich zahraničních turné do Itálie a Anglie. V letech 1939–1941 byl šéfem české opery v Brně. Po jejím uzavření se vrátil do Prahy, kde byl roku 1942 jmenován uměleckým šéfem České filharmonie po Václavu Talichovi, který se nadále věnoval jen působení v Národním divadle. Na oslavu ukončení války uspořádal Rafael Kubelík s Českou filharmonií 20. června 1945 na Staroměstském náměstí v Praze „Koncert děkuvzdání“, na němž zazněla Smetanova Má vlast. Ještě v témže roce začal spolu s Františkem Schwarzenbergem prosazovat navrácení Rudolfiny České filharmonii (v letech první republiky tam působil parlament) a inicioval vznik mezinárodního hudebního festivalu Pražské jaro. Při jeho prvním ročníku v následujícím roce dirigoval zahajovací a závěrečný koncert.

Po politickém převratu v únoru 1948 emigroval z vlasti. Od té doby se jeho jméno stalo u nás tabu. Jeden příklad: ve sborníku Velká pochodeň, který vyšel roku 1959 k 75. výročí stálého českého divadla v Brně, není o něm ani zmínka. Zato v zahraničí se stal vynikající uměleckou osobností – byl uměleckým šéfem Chicagského symfonického orchestru, Královské opery v Londýně, často

hostoval ve filharmonii vídeňské a izraelské, dva roky působil jako dirigent Metropolitní opery v New Yorku, v letech 1961 až 1979 byl šéfdirigentem symfonického orchestru Bavorského rozhlasu v Mnichově, který se pod jeho vedením stal předním světovým tělesem. Umění Rafaela Kubelíka je zachyceno na velké řadě nahrávek děl orchestrálních i operních. Připomeňme jen vůbec první kompletní nahrávku symfonií Gustava Mahlera a několik oper Wagnerových. Z té doby pochází vzpomínka Placida Dominga z nahrávání Weberova Oberona: „...byla to jedna z mála příležitostí, kdy jsem spolupracoval s Rafaelem Kubelíkem, jehož jsem poznal jako báječného a energického dirigenta“.

Za léta uměleckého působení v zahraničí měl Rafael Kubelík velkou zásluhu na propagaci české hudby ve světě. Do vlasti se vrátil po 42 letech a dirigoval úvodní koncert Pražského jara 1990. Do dějin vešel následný „Koncert vzájemného porozumění“ 9. června 1990, v den prvních svobodných voleb, který byl obdobou poválečného „Koncertu díkůvzdání“. Opět na Staroměstském náměstí v Praze zazněla Smetanova Má vlast. Pod Kubelíkovou taktovkou účinkovaly tři naše nejvýznamnější orchestry – Česká filharmonie, Státní filharmonie Brno a Slovenská filharmonie. Před koncertem měl Kubelík zkoušky s jednotlivými orchestry a tedy i s filharmonií v Brně. S ohledem na tehdejší rekonstrukci Besedního domu se zkouška konala v budově dnešní Moravské galerie na Moravském náměstí.

Léta mlčení byla vyvážena udělením řady vyznamenání: čestným doktorátem Univerzity Karlovy v Praze, udělením Řádu T. G. Masaryka, čestného občanství města Neveklova, kde má rod Kubelíků své kořeny, Brna, Prahy a byl jmenován čestným členem Společnosti Bohuslava Martinů.

Roku 1993 dirigoval v Tokiu s Českou filharmonií naposled Mou vlast. Zemřel 11. srpna 1996 v Kastanienbaumu ve Švýcarsku. Urna Rafaela Kubelíka spočívá vedle urny jeho otce na vyšehradském hřbitově v Praze.

Rafael Kubelík a Bohuslav Martinů

Jarmila Mráčková

Přátelství Martinů – Firkušný – Kubelík bylo konstelací největších hvězd českého hudebního života od třicátých let 20. století. Do jejich okruhu patřil také malíř Rudolf Kundera. Tyto umělce spojovalo nejen výsostné umění, ale také stejný osud, daný politickými událostmi – druhou světovou válkou a poválečným vývojem ve vlasti. Kromě Kubelíka prožívali válečná léta v cizině, kam roku 1948 emigroval s rodinou rovněž Rafael Kubelík. Od toho roku to byl u všech demonstrativní výraz nesouhlasu s politickým vývojem ve vlasti po komunistickém puči. Kubelík i Firkušný byli významnými interprety skladeb Martinů. Z velké řady koncertů, na kterých Rafael Kubelík uváděl skladby Martinů, připomeňme alespoň několik: na prvním ročníku Mezinárodního festivalu Pražské jaro 1946 provedl Symfonii č. 2 a 4, Památník Lidicím a Polní mši, roku 1947 Symfonii č. 2 a premiéru Symfonie č. 5. Na prvním poválečném zájezdu České filharmonie do zahraničí – Paříže, Curychu a Ženevy – Symfonii č. 4 a první violoncellový koncert (se sólistou Pierrem Fournierem). Symfonie č. 4 B. Martinů byla zvláště oblíbenou Kubelíkovou skladbou. Provedl ji například na svém turné roku 1947 v Austrálii, Milánu, Bruselu, ve Vídni a s Českou filharmonií v Polsku. Dále vzpomeňme provedení Inkantací s Rudolfem Firkušným na festivalu v Edinburghu roku 1957 a také úsilí (ale bezvysledné) provedení opery Řecké pašije v Covent Garden v Londýně. Rafaelu Kubelíkovi věnoval Martinů jednu ze svých vrcholných orchestrálních kompozic – Fresky Piera della Francesca, kterou dirigent uvedl v premiéře na letních slavnostech v Salcburku roku 1956. Podnět k návštěvě Arezza a zhlédnutí fresek v kostele svatého Františka dal skladateli Rudolf Kundera. Rafael Kubelík byl i mezi řadou přátel, kteří navštívili Bohuslava Martinů v jeho posledních dnech v nemocnici v Liestalu.

Rafael Kubelík a Brno

Jarmila Mráčková

V roce 1939 vybral ředitel Václav Jiříkovský pětadvacetiletého Rafaela Kubelíka za šéfa opery Zemského divadla v Brně. Za dva roky svého působení uvedl 27 oper, z nichž sám nastudoval a dirigoval Prodanou nevěstu, Dalibora, Kouzelnou flétnu, Hubičku, Trojany, Její pastorkyni, Jakobína, Rusalku. Poslední připravovanou inscenací byla Mozartova opera Don Juan (Giovanni). K premiéře stanovené na 14. listopad 1941 nedošlo pro zavření českého divadla nacisty dne 12. listopadu 1941.

Do Brna se Rafael Kubelík vrátil ještě roku 1947 k nastudování a uvedení své opery Veronika. V Brně byl velice oblíbený pro svou uměleckou práci i své lidské vlastnosti. V době brněnského působení se setkával s generačními přáteli, klavíristou Rudolfem Firkušným a malířem Rudolfem Kunderou, jak o tom svědčí fotografie z Kunderova ateliéru i jeho portrétní kresby obou přátel.

Brno je jediné místo v naší republice, kde Rafael Kubelík byl činný jako operní dirigent. Bylo by vhodné, kdyby se letošní 100. výročí narození připomenulo uvedením Kubelíkovy zmíněné opery a především umístěním busty v místě jeho působení – v dnešním Mahenově divadle. Velice zdařilé dílo vytvořil sochař Roman Boreček. Na myšlenku pořízení busty dirigenta světového významu, člověka vzácného charakteru, čestného občana města Brna však bohužel vedení Národního divadla Brno nereagovalo.

Brněnská léta Rafaela Kubelíka v kritikách novin

Jarmila Mráčková

Vzhledem k tomu, že umělcovo působení v Brně je velice málo připomínáno – a byla to jeho první práce v opeře a navíc jediná v naší republice – přibližme si je úryvky z recenzí v denním tisku.

Před Kubelíkovým prvním představením v Brně – Prodanou nevěstou uvedenou dne 22. května 1939 – vyšel o něm v Lidových novinách velký článek. V něm Kubelík uvedl: „Odedávna jsem měl touhu dirigovat nejen koncerty, ale i operu. Patří k dirigentskému řemeslu. Uvítal jsem příležitost samostatně nastudovat a dirigovat operu, příležitost, která mi byla poskytnuta brněnskou scénou. Prodaná nevěsta je moje stará láska. Vedle Dona Juana a Tristana.“ Redaktor pod značkou „nn“ dodal: „Kubelík je šťasten, že našel v Brně důvěru jak u orchestru, tak u zpěváků a sboru a oddanost k práci.“

Také deník Moravská orlice přinášel kritiky o všech Kubelíkem nastudovaných operách. O jeho umělecké práci píše jen v superlativech a vždy zdůrazňuje nadšený ohlas u návštěvníků. Uvedme z nich úryvky:

Dalibor 3. října 1939 „... nové nastudování Smetanova Dalibora v úterý 3. t.m. řízené Rafaelem Kubelíkem bylo představení tak krásných kvalit, že bylo radostí je poslouchat a na ně pohledět ... Rafael Kubelík má ovšem při řízení opery na mysli stránku pěveckou a cítí každou melodii vokálně – buďte tu také připomenuty precizně provedené části sborové – přece však věnuje největší péči svému vlastnímu žvlu, orchestru. Nebojí se rozvinout orchestrální lesk do nejvyššího dynamického vypětí, dosahuje tím krásné, nebývalé gradace ... Mladistvý vzruch, který dal Kubelík celému dílu, strhoval a elektrizoval orchestr, pěvce i obecenstvo ... Obecenstvo, mezi nímž jsme spatřili i dirigetova slavného otce Jana Kubelíka, vytušilo kolik vzácných uměleckých hodnot se mu

tu dostalo a odměňoval všechny účinkující se šéfem opery v čele nadšeným a houževnatým potleskem. -lk-“.

Kouzelná flétna 5. prosince 1939 „... Byl to zase jeden krásný večer brněnské opery, kdy 5. t.m. ozývaly se pod sugestivní taktovkou šéfa opery Rafaela Kubelíka kouzelné tóny Mozartovy nejvyzrálejší a nejvyrovnanější opery Kouzelná flétna. Je přirozené, že dirigent takové kvality jako je Rafael Kubelík propracoval dílo do všech detailů a po všech stránkách, jak v orchestru, tak v partech vokálních. Co si však na jeho provedeních nejvíc vážím, je jeho neobyčejná slohovost. Reprodukovat Mozartovy skladby je velmi těžké; často se hrají nebo zpívají příliš ‚romanticky‘ a s různými rubáty. Tentokrát byl však Mozart podán jak v orchestru (skvostná ouvertura) a zejména ve zpěvních hlasech stylově a nejryzeji. -lk-“.

Rafael Kubelík – Fotoateliér Skácel Brno

Hubička 20. února 1940 „Ve svém soustavném nastudování Smetanových oper jako základního repertoáru české operní scény dospěl šéf opery brněnského Zemského divadla Rafael Kubelík k Smetanově Hubičce. Proti radostné a humorné Prodané nevěště, dramaticky patetickému Daliboru přišla tu k uplatnění jiná stránka mnohotvárného operního výrazu Smetanova, vnitřně zjasněná intimita a vřelá lidovost. Tento zvláštní ráz Hubičky vystihl dirigent velmi krásně. V jeho podání zněla celá opera jako *con sordini* a právě tyto zšeřelé scény působily zvláštním půvabem ... Orkestr při vší diskrétnosti byl jasný a plastický. Že orchestr, sólisté a sbor měli své party po hudební stránce přesně propracovány, rozumí se samo sebou. -lk-“.

Trojané 6. října 1940 „... Rafael Kubelík, který se touto operou po své nemoci zase vrátil k divadelní práci, byl obecenstvem freneticky přivítán a byl až do konce předmětem nadšení plného domu. Jeho výkon si také tohoto zájmu plně zasloužil. Zase byl orchestr, tentokrát značně důležitý, vypracován do nejmenšího detailu a zněl skvostně, zase sóla a sbory (zesílené členy Filharmonické Besedy) pojily se se zvukem orchestru v celek neobyčejně ladný. -lk-“.

Její pastorkyňa 10. ledna 1941 „Nové nastudování Janáčkovy nesmrtelné opery Její pastorkyňa je vždy hudební událostí. Událostí nejen proto, že nám dává možnost znovu a znovu oddati se neblednoucímu kouzlu tohoto díla. Ale také proto, že máme v Brně štěstí, že se hudebního vedení ujme vždy výborný dirigent, který z díla dovede vykresat stále nové hodnoty. Rafael Kubelík dal se do studia Janáčkova nejlepšího díla s mladistvým zápalem a tak mělo provedení Pastorkyně v sobě strhující vzmach mládí. Jenůfa Kubelíkova zdůrazňuje ve svém podání tak především rytmickou určitost a přesnost, čímž neobyčejně vyrůstá dramaticčnost díla, výstavba scén, nikdy sentimentálně uvolněných, je koncizní, akcenty jsou ostřejší, vyvrcholení scén dramatictější – při tom ovšem zachovává Kubelík vždy pravou míru a vyhovuje plně široké zpěvnosti

melodiky, očisťující katarze a dbá na naprostou přesnost a plastičnost detailů.
-lk-“.

Jakobín 29. dubna 1941 „*Zahájení hudebního máje v Brně. Slavnostní představení Dvořákova Jakobína. Úvodní slovo znalce Dvořákova ing. O. Šourka z Prahy.* ... K zahájení Dvořákových jubilejních oslav připravila opera Zemského divadla Jakobína v novém nastudování. Byla to volba dobrá, neboť snad v žádném jiném operním díle nevyniká záplava Dvořákovy hudby v tak úžasně ryze českém duchu a geniální prostotě jako v Jakobínu ... Nastudování Rafaela Kubelíka bylo svou bezprostředností a mladistvým elánem výtečným pendantem ke skladební i obsahové náplni opery ... Rafael Kubelík našel svůj muzikantský vztah k největšímu českému muzikantovi a naplnil jeho dílo životem, který dal vyniknout hudbě Jakobína v celé jeho výrazné nádheře a geniálnímu ztvárnění. Kolik dramatické síly, hudební jarosti a zase vroucí plastičnosti přenášelo se z taktovky Kubelíkovy na orchestr a jeviště ... bylo to krásné představení a jeho ohlas v naplněném hledišti byl stejně radostný jako nadšený. -L.F.- “.

Rusalka 7. září 1941 „*Zahájení podzimních oslav Dvořákových v Brně. Dvořákova Rusalka s Raf. Kubelíkem.* V předvečer 100. výročí narození mistra Antonína Dvořáka zařadila brněnská opera do pořadu nejúspěšnější operní dílo – Rusalku v novém nastudování. Psáti o hudebním bohatství Rusalky, jež je českým lidem opravdu milována, bylo by snad zbytečné, neb není českého člověka hudebně cítícího, který by v ní již mnohokrát nebyl hledal hudební potěchu srdce i ducha. Tak jako Smetana svou Prodanou nevěstou zapsal se i Dvořák Rusalkou do srdcí českého národa ... Rafael Kubelík po dřívějším svém úspěchu s Jakobínem ujal se nyní nastudování Rusalky, jejíž partituru prostoupil dechem horoucnosti svého mladého nadšení, aby ji interpretoval nově a netradičně a dal vyniknout nádheře záplavy hudebního bohatství Dvořákova ... Tak jako v symfonických dílech Dvořákových přibližuje Kubelík

tep mistrova dobrého srdce posluchači, tak i v Rusalce našel bezprostřední vztah k pohádkové opeře, v níž zejména dramatické akcenty vyzvedl k plnému účinku. Ale i lyrická část našla v něm snícího interpreta, který vypracovává orchestr do velké přesnosti a podmaňuje si jej svým gestem ... - L. F.- “.

Dodejme, že ostatní složky představení jsou popsány ve všech hodnoceních značně stručněji. Při vyhledávání těchto recenzí nutně padnou do očí ostatní titulky, především na prvních stránkách. Například rok 1939: „První vítězné polní tažení nové německé moci do Varšavy“, „Židovští velkoobchodníci ohrožují drobné obchodníky“, „Duce mluvil jednu a půl hodiny“, „Výlučně Anglie zavinila válku“. Pravidelný, ale menší odstavec „Kultura“ se toto snažil vyvážit českými tématy „Národní kroje – hluboký pramen umělecké tradice“, „Dějiny národa českého v Čechách a na Moravě“, „Liszt u Smetany“, „Dvořák a Morava“ atd. Jestliže jsme v recenzi Hubičky četli o soustavném nastudování Smetanových oper jako základního repertoáru české operní scény, byla i tato skutečnost součástí národního povzbuzení v těžké době. Tehdy zažíval Rafael Kubelík poprvé totalitu s jejími příkazy a zákazy. Jeho celoživotní postoj byl proti jakékoliv totalitě – „Věřím, že duch nesmí být spoután politikou“ – to bylo jeho credo.

Program ke stému výročí narození Vítězslavy Kaprálové

Josef Kaprál

22. 11. 2014, 11.00 hod. – JAMU Brno
Alice Rajnohová (Janáček, Haas, Kaprálová)

26. 11. 2014, 19.30 hod. – Rudolfinum Praha
Česká filharmonie (Concertino pro housle, klarinet a orchestr, op. 21)

Koncem roku 2014 vyjde kniha Jiřího Macka „Vítězslava Kaprálová“
(lze objednat na e-mailu: info@literaproxima.com)

19. 1. 2015, 19.00 hod. – Brněnská konzervatoř
Pět klavírních skladeb, Smuteční pochod, Legenda, Burleska, Dvě písně, Jiskry
z popele, Tři kusy pro klavír, Leden, Sonata appassionata.

20. 1. 2015 vyjde poštovní známka s portrétem jubilatky

21. 1. 2015, 17.30 hod. – Rudolfinum (Sukova síň) Praha
Český spolek pro komorní hudbu (Sonata appassionata, Legenda, Burleska)

9. 2. 2015, 19.30 hod. – ZUŠ Vítězslavy Kaprálové Brno – Královo Pole
(Kaprál, Kaprálová, Martinů)

17. 2. 2015, 19.30 hod. – Besední dům, Spolek přátel hudby
V. Kaprálová (Jablko s klína, Navždy, Variace, Sbohem a šáteček, Dubnová
preludia), B. Martinů (Smyčcový kvartet č. 5)

19. a 20. 2. 2015, 19.30 hod. – Janáčkovo divadlo, Brněnská filharmonie
V. Kaprálová (Suita rustica, Partita, Concertino, Klavírní koncert d moll,
Vojenská symfonietta)

Harry Halbreich

Lucie Berná

Harry Halbreich – toto jméno je známé každému, kdo se někdy trochu intenzivněji zabýval hudbou Bohuslava Martinů. Setkání s tímto specialistou je pro milovníky hudby Martinů vždy zážitkem. Je požitek poslouchat, s jakou elokvencí vypráví o jednotlivých skladbách Martinů a v několika pregnantních větách dokáže vystihnout specifika Martinů hudby zcela všeobecně nebo ke konkrétní skladbě.

H. Halbreich a L. Berná, 2004

foto © David Port

Muzikolog a pedagog Harry Halbreich se narodil 9. února 1931 v Berlíně. Studoval u Arthura Honeggera a později u Oliviera Messiaena na Pařížské konzervatoři. V sedmdesátých letech vyučoval hudební analýzu na Royal Conservatory v Monsu (Belgie). Pracoval na mnoha rozhlasových relacích a byl spoluzakladatelem belgického hudebního časopisu *Crescendo*, jehož byl hlavním přispěvatelem. Rovněž pracoval pro hudební festival “Kuhmo Festival”. Jeho preferovanými tématy jsou česká hudba (B. Martinů a L. Janáček), anglická, španělská a finská hudba, jakož i všeobecně hudba

20. století. Je známý počtem svých knih, článků a studií v oblasti současné moderní hudby (např. György Ligeti, Edgar Varèse, George Enescu). Je také znalcem a obdivovatelem díla J. S. Bacha.

Výsledkem Halbreichovy obrovské péle a energie jsou mimo jiné také tři rozsáhlé katalogy děl skladatelů Oliviera Messiaena, Arthura Honeggera a Bohuslava Martinů. První vydání katalogu díla Martinů bylo realizováno již v roce 1968 v nakladatelství Atlantis ve Švýcarsku. Revidovaný katalog doplněný a přepracovaný vyšel znovu v roce 2006 v nakladatelství Schott Mainz (Bohuslav Martinů: Werkverzeichnis und Biografie). Toto revidované vydání bylo připravováno v úzké spolupráci s Institutem Bohuslava Martinů v Praze již od roku 2000. Harry Halbreich navštěvoval Prahu a Institut pravidelně a v četných diskusích s Alešem Březinou doplňoval nejnovější poznání o Martinů (i na základě nově popsanych autografů v archivech v Poličce).

Harry Halbreich sice neměl to štěstí osobně se setkat s Bohuslavem Martinů, ale po smrti skladatele byl častým hostem u paní Charlotte Martinů ve Vieux Moulin, kde začal pracovat na prvním vydání souborného katalogu díla Martinů. Až do nedávné doby byl Harry Halbreich majitelem vzácných autografů a faksimile skladeb B. Martinů (např. Symfonie č. 4), které zakoupila Nadace Bohuslava Martinů v aukční síni Sothebys v listopadu 2013. Vedle Institutu Bohuslava Martinů Harry Halbreich často studoval prameny v rozsáhlém archivu Nadace Paula Sachera v Basileji.

“Šestá symfonie, zcela nečekaný výjimečný kus, tak jak my ji již známe, uvozuje poslední tvůrčí období Martinů s elementární mohutností. Již v roce 1951 se začaly hlásit tvůrčí ‚podzemní síly‘, neboť tehdy vznikla již první věta symfonie. Ještě dva roky musely ale uběhnout k dokončení symfonie, která při své premiéře zapůsobila jako výbuch vulkánu.“ – Harry Halbreich.

Článek převzat z časopisu Martinů Revue 1/ 2014, s. 4

Legenda z dýmu v jedné pozůstalosti

Martinů v Noskovi a Nosek v Martinů: spojení stále aktuální

Pavel Žůrek

Při pátrání po hudebních pramenech pro potřeby Souborného vydání díla Bohuslava Martinů se podařilo nalézt v pozůstalosti po Václavu Noskovi dobovou fotokopii dosud neznámého opisu partitury Legendy z dýmu bramborové nati, H. 360, kantáty pro sóla, smíšený sbor a instrumentální doprovod na slova Miloslava Bureše.

Osobnost českého dirigenta a dramaturga Václava Noska (1921–2000) a jeho význam pro prosazování Bohuslava Martinů a jeho hudebního odkazu nejen v kontextu české hudební kultury netřeba čtenářům snad blíže představovat. Jeho dlouhodobý neutuchající zájem o hudebně dramatické a baletní dílo Martinů trval od začátku 50. let 20. století, tedy od jeho nástupu do brněnského Národního divadla, až do Noskovy smrti. Jeho vytrvalá a soustavná snaha o provádění děl Martinů vyvrcholila uvedením několika světových premiér v Brně (např. oper Slzy nože, H. 169, Tři přání, H. 175, Žaloba proti neznámému, H. 344, z baletů jmenujme světovou premiéru Natáčí se, H. 163).

Část Noskovy pozůstalosti je dnes uložena v Moravském zemském muzeu v Brně. Její hudební oddíl se nachází ve fondu Oddělení dějin hudby a zatím není zpracován. Obsahuje dobové kopie a opisy partitur autorů (především 20. století), které Nosek za svého nejen brněnského působení prováděl nebo je

studoval. Významný doklad Noskovy analytické schopnosti a vzhledu do jeho tvůrčího myšlení, představuje soubor programů oper a baletů uváděných v brněnském Národním divadle, na které si Nosek letmo zapisoval své úvahy a postřehy z představení. Další materiály a písemnosti vztahující se k Noskově osobnosti nalezneme v Oddělení dějin divadla téže instituce.

Vzhledem k intenzitě, se kterou se Nosek Martinů zabýval, není překvapující, že se kromě výše zmíněných programů s poznámkami k inscenacím děl skladatele, nachází v jeho pozůstalosti v Oddělení dějin hudby také dvě partitury Martinů. Překvapivý je však fakt, že jsou to dobové fotokopie partitur nikoliv jeho operních děl či baletů, nýbrž komorních kantát: *Legendy z dýmu bramborové nati*, H. 360 a *Mikeše z hor*, H. 375, obě na slova Miloslava Bureše. Proč si Nosek pořídil právě tato díla, není zatím jasné; snad to bylo za účelem studia či provedení.

Fotokopie *Mikeše z hor* byla pořízena z autografní partitury B. Martinů, která je nyní uložena v Centru Bohuslava Martinů v Poličce. Objev této fotokopie nepředstavuje tedy žádný výrazný posun v pramenné situaci k tomuto dílu.

Jinak je tomu s *Legendou*. Opis partitury *Legendy z dýmu bramborové nati*, který sloužil jako předloha pro fotokopii nalezenou v Noskově pozůstalosti, pocházel z Českého hudebního fondu. Zatím se nepodařilo dohledat originál tohoto opisu, ani identifikovat kopistu, který jej zhotovil. Fotokopie, která se bohužel nedochovala kompletní, proto zůstává doposud jediným dokladem o existenci tohoto dosud neznámého pramene.

Zevrubnější prozkoumání reprodukce opisu *Legendy* přineslo několik otazníků týkajících se určení autorství přípisů a zanášek, které byly provedeny tužkou v originále. Díky paní Janě Šulcové, dcery Jana Kühna, který řídil světovou premiéru této kantáty 28. května 1957 v Praze, jsme identifikovali jeden z rukopisů. Patřil české sbormistryni Markétě Kühnové (1905–1994), blízké

spolupracovníci a manželce J. Kühna, a obsahuje především interpretační pokyny a poznámky.

Tato okolnost se zdá být velmi podstatnou pro novou kritickou edici uvedené skladby, kterou připravuje Vít Zouhar, v rámci Souborného kritického vydání díla Bohuslava Martinů. Doposud se totiž nepodařilo nalézt partituru, kterou J. Kühn použil pro nastudování díla pro jeho světovou premiéru. Možná, že právě tento opis byl pro provedení premiéry použit.

„Homo [...] fugit velut umbra, et numquam in eodem statu permanet.“ Těmito slovy k nám hovoří jedna legenda, mnohem starší než ta od Martinů a Bureše. Ano, člověk prchne jako stín, nepřetrvá, stejně jako dým z bramborové nati. Od úmrtí Václava Noska uplynulo letos již čtrnáct let.

Díky jeho celoživotnímu zájmu o Bohuslava Martinů nám zde nyní zůstal důležitý pramen k jednomu ze skladatelových prvořadých děl, k nimž *Legenda z dýmu bramborové nati* bezesporu patří.

Článek převzat z časopisu Martinů Revue 2/ 2014, s. 18

Škrtič, H. 317 – balet, který předběhl svou dobu

Lucie Dercsényiová

Bohuslav Martinů zkomponoval balet *The Strangler* – český překlad Škrtič¹ s podtitulem *A Rite of Passage* (Ritus, obřad proměny) v květnu 1948, tedy

---

¹ Doslovný překlad by mohl být „škrtič“, s ohledem na příběh „škrtička“, což je také starověký význam slova „sfinx“. Sfinx, bájná bytost s hlavou ženy, tělem lva, ocasem hada a křídly orla. Na skále před Thébami kladla přichozím hádanku, co chodí ráno po čtyřech, v poledne po dvou a večer po třech. Kdo neuhodl, toho uškrtila. Oidipus na otázku odpověděl správně (je to člověk: jako dítě, jako muž, jako stařec o holi). Sfinx tak byla zbavena své moci a zřítla se ze skály. Jaroslav Mihule dále k přesnosti názvu uvádí: „není však v takové podobě zcela pro češtinu vhodný, protože vyvolává určité představy než právě ústřední (ženskou postavu) příběhu, ke které se vztahuje; bylo by možné přiléhavější užít názvu, za nímž je skryta, totiž Sfinx.“ To by však s ohledem k následující skutečnosti mohlo být zavádějící, neboť v roce 1977 je uvedena Sphinx v New Yorku v choreografii Glenna

v době, kdy už sedm let pobýval v New Yorku. Již za svého předchozího pobytu v Paříži přemýšlel o možnostech prezentace a uplatnění své tvorby v Americe, což vyplývá z jeho korespondence s Milošem Šafránkem. V dopise z Paříže 18. dubna 1939 počítal v Americe s možností objednávek „pro sólisty, kupříkladu, nebo i divadlo, něco menšího, filmy“.² Případně chtěl dát něco dohromady s Voskovcem (V+W se usadili ve Spojených státech amerických na jaře 1939). Martinů uvažoval i o uvedení své opery *Julietta*, kterou zmiňuje v dopise z Paříže 2. června 1939: „*Byla by možnost umístit operu? Ale kterou? Myslíte, že by byla možnost s Juliettou? Nebyl by to trochu tvrdý oříšek pro obecenstvo? V Chicagu by bylo možno udělat Špalíček.*“ K těmto návrhům se pak vrátil ještě v další korespondenci (15. února 1940), kde zvažoval: „*Julietta by byla trochu silné sousto, snad Špalíček – musel bych jej trochu přepracovat do jednodušší formy.*“ Nakonec ze všech těchto písemných plánů sešlo a Martinů se k divadelní tvorbě dostal až v roce 1948, kdy dostal nabídku na zkomponování baletu *The Strangler*. Skladatel byl v té době dva roky po úrazu, když 25. července 1946 na zámku v Great Barringtonu spadl v podvečer z nechráněné terasy (byly zde zásluhou Bostonské filharmonie pořádány letní hudební kurzy – mimo jiné kurz hudební kompozice, který Martinů lektoroval). Následky úrazu byly zdlouhavější, než se čekalo, a Martinů si pobyl pět týdnů v nemocnici, poté měl problémy s rovnováhou, trpěl bolestmi hlavy a citlivě vnímal pronikavé zvuky.³ Přes tyto zdravotní potíže nadále skládal a v roce 1948 po *Klavírním koncertě č. 3, H. 316* přistoupil na objednávku Erica Hawkinse, tanečníka a ctižádostivého choreografa v souboru Marthy

---

Tetleyho, který pro nastudování stejného tématu použil Martinů *Dvojkonzert pro dva smyčcové orchestry, klavír a tympány, H. 271* z roku 1938.

² Šafránek, Miloš: *Divadlo Bohuslava Martinů*, Supraphon, Praha 1979, s. 89.

³ V dopise ze dne 9. 9. 1946 do Poličky popisuje Martinů nešťastnou událost: „...Spadl jsem z terasy, bylo to neopatrností školy, terasa nebyla v jednom místě ohrazena a vypadalo to, jako kdyby tam byly schody, a zatím tam nebylo nic a večer ve tmě se nedalo předvídat, že tam je jáma. Měl jsem proraženou lebku a asi otřes mozku a také žebra porouchána, ne zlomena, s hlavou to bylo nejvážnější, proto jsem byl tak dlouho ve špitále a doktor řekl, že jsem mohl být lehce úplně paralyzován.“

Grahamové. Protože Hawkins platil Martinů z vlastních finančních zdrojů, mohl mu nabídnout honorář 300 \$. Hawkins v jednom z posledních rozhovorů vzpomíná: „...neměl jsem mnoho peněz, musel jsem je dát dohromady. Ale Martinů honorář akceptoval bez jediné otázky“.⁴

Hawkins si nemohl vzpomenout, kdy se přesně seznámil s hudbou Martinů, snad v New Yorku na koncertě Bostonského symfonického orchestru s dirigentem Sergejem Kusevickým. Přestože Hawkins dílo skladatele příliš neznal, tušil, že Martinů odvede vynikající práci.⁵

Hawkinsonovým jediným požadavkem bylo, aby Martinů použil původní nástroje, které slyšel ve skladbách Carlose Cháveze v představeních Musea of Modern Art. Chtěl do skladby zařadit unikátní bicí nástroje Aztéků; J. Mabaryové se je podařilo na základě údajů a náčrtů skladatele v partituře identifikovat. A tak „ke čtyřem dřevěným dechovým nástrojům přidružil Martinů značný počet nástrojů

---

⁴ Reference na Hawkinsova prohlášení jsou zde citovány na základě interview J. Mabaryové s E. Hawkinsem dne 5. října 1991. Hawkins zemřel jako čtyřiaosmdesátiletý v New Yorku 23. listopadu 1994.

⁵ Detaily k historii tohoto díla soustředila spolu s analýzou skladby ve své disertační práci Judith Ann Mabaryová. – Mabary, Judith Ann: *The Strangler: A Rite of Passage. A Creative Synthesis of Modern Dance, Literature and Music – Erick Hawkins, Robert Fitzgerald and Bohuslav Martinů*. Disertační práce. Washington University, St. Louis – Missouri 1992.

bicích, mezi nimi speciální nástroje mexické a kovové (cochiti, deer-hooves, cocoon rattle, wood-blocks), aniž by blíže objasňoval důvody jejich využití.“⁶

Sám skladatel doplňuje jejich názvy na první stránce partitury vlastními obrázky, v partituře je též zanesen Fitzgeraldův text v angličtině a pod ním souběžně ve francouzštině.

Do roku 1948 Martinů zkomponoval již třináct baletů a při psaní *Škrtiče* netušil, že se tato část jeho tvorby uzavírá, přestože – podle slov jeho blízkého přítele, pianisty Rudolfa Firkušného – negativnímu hodnocení díla nepřikládal zásadní význam, ale spíše se bavil kritickou reakcí.⁷ I tak se třicetiminutový *Škrtič* stal posledním baletem Martinů – je zanesen na osmapadesáti stránkách rukopisu, na jehož konci vedle autorova podpisu najdeme datum 16. května 1958.

Martinů byl jedním ze tří autorů díla. Hawkins dále oslovil Roberta Fitzgeralda, aby napsal poetický text založený na Hawkinsových vlastních prozaických myšlenkách. Fitzgerald byl v té době znám překlady Sofoklova *Krále Oidipa* a Euripidovy *Alkestis*. To byl také důvod, proč ho Hawkins oslovil, aby napsal text pro jeho vlastní verzi Oidipova mýtu. Představení tak v sobě

---

⁶ Šafránek, M., op. cit., s. 90.

⁷ Korespondence J. A. Mabaryové s R. Firkušným (4. ledna 1991).

spojovalo moderní tanec s metaforickou poezií, která tu byla představena jako mluvený dialog mezi třemi hlavními postavami: Choremem, Oidipem a Sfingou.

Při premiérovém provedení se Hawkins představil v roli Oidipa v sólovém tanečním partu, mluvené role ztvárnili herec Joseph Wiseman a herečka Anne Meachamová⁸. Premiéra *Škrtiče* se konala 22. srpna 1948⁹ v New London v Connecticutu v rámci Amerického tanečního festivalu (American Dance Festival). Festival trval šest týdnů – od 13. července do 22. srpna. Na programu byla představení nejvýznamnějších skupin moderního tance, v závěru se konaly workshopy až pro sto dvacet studentů, pod vedením choreografů participujících na festivalovém programu.

Škrtič měl být na programu třikrát, ale nakonec byla dvě představení odvolána kvůli neshodám během zkoušek mezi Hawkinsem a Louistem Horstem, manažerem a hudebním ředitelem Grahamové. Její soubor poskytoval Hawkinsovi zázemí, kde mohl bez rozpaků experimentovat. Přesto Hawkins považoval za nezbytné objasnit divákům svůj záměr uvedený v programu k premiéře: *SFINGA, napůl lev a napůl žena, představuje matku i otce v první scéně, její křídla jsou symbolem fyzické extáze rodičů a její jméno v řeckém*

---

⁸ Pouze Doris Heringová, jako jediná z kritiků, místo Wisemana uvádí tanečníka Stuarta Hodese. Srov. Hering, Doris: An American Dance Festival. *Dance Magazine* 22. říjen 1948, no. 10.

⁹ Nikoli 16. srpna, jak uvádí Šafránek, M., op. cit.

významu znamená Škrtič a odkazuje na nebezpečí rodičovské fixace nebo dominance. OIDIPUS přemáhá Sfingu tím, že uhádne její hádanku, spočívající v čtyřnohém tvorovi, dvounohém obrazu nahého člověka a trojnohém obrazu fyzicky tvůrčího člověka. Jeho jméno v řečtině znamená oteklé chodidlo. CHOR, jediná postava, mluví jako vnitřní stále přítomný svědek každého dramatu; občas sama k sobě, občas k Oidipovi v okamžiku jeho iniciace do dospělosti. Scéna je rituální taneční místo v kamenité soutěsce na cestě z Delf do Théb. Oidipus spí.

Navzdory této choreografově snaze přiblížit svou vizi newyorští kritici ostře napadli nastudování Škrtiče za jeho explicitní choreografii a příliš novátorské pojetí oidipovského mýtu. Hawkinsova interpretace legendy jako metafory pro dospívání mladého muže byla pro recenzenty až příliš názorná a nepřijatelná. Většina hodnocení pocházela od tanečních kritiků, proto zmínky o hudbě jsou spíše okrajové a omezují se na jednovětá hodnocení. Robert Sabin pro The Dance Observer napsal: „Ti, kteří podle názvu očekávali něco šokujícího, něco ve stylu Jacka Rozparovače, byli zklamáni, neboť z ústřední postavy Škrtiče se vyklubal Oidipus a tématem bylo hrdinovo hledání jeho vlastního mužství a vítězství nad Sfinjou a jejími hádankami. Choreografie spočívala ve čtyřech základních pohybech, opakovaných v nepříliš logických sekvencích, než dlouhý a bombastický kus dospěl ke svému konci. Může to znít

ostře, ale Hawkins měl příležitost ve dvou předchozích dílech zjistit, že okázalé texty a ambiciózní psychologická témata nemohou zachránit v podstatě slabý tanec od toho, aby se nezdál nudným. Oidipus spí a podle všeho se mu ve snu zdá, jak jede na kole.... Anne Meachamová byla vlnadnou Sfingou a Joseph Wiseman odříkával svou roli jasně, i když poněkud bombasticky. Text Roberta Fitzgeralda byl zmatený a jeho proměnlivě rytmizovaná dvojverší trivializovala téma. Hudba Bohuslava Martinů v tomto případě nepatří k jeho nejlepším. Použití bicích s klavírem bylo magické, ale základní materiál je chudý a ke konci se uchyluje k hollywoodskému zakončení ordinérní zvučnosti.“¹⁰

Negativní přijetí kritiků je dáno Hawkinsovou choreografií a reinterpetací samotného mýtu. Dále tón některých kritických hodnocení naznačuje, že styl choreografie Grahamové je považován za příklad, se kterým jsou pak poměřováni další členové její skupiny. Hawkins se nicméně snažil hledat nové způsoby tanečního vyjadřování, které se v roce 1948 mohlo jevit jako kontroverzní. Pro Hawkinse se *Škrtič* kryl s jedním z jeho nejbolestivějších období, kdy nakonec pod narůstajícím tlakem ze společnosti Grahamové v roce 1950 odešel. Říká, že po provedení *Škrtiče* „chtěl na celou věc zapomenout“, přestože zpočátku doufal, že *Škrtič* bude mít skandální úspěch srovnatelný s Nižinského *Svěcením jara*. Proti dílu se však vznesla velmi přísná kritika a zůstalo na dlouhou dobu zapomenuto.

Škrtič vstupuje do 21. století

Se znovuuvedením *Škrtiče* se setkáváme až v roce 1990, když se dostal do programu 25. Mezinárodního festivalu v Brně. Pro příležitost stého výročí skladatelova narození ho nastudoval Luboš Ogoun. V roce 1998 představila balet London Guilhall School of Music and Drama v choreografii Maxima

---

¹⁰ Sabin, Robert: Review of American Dance Festival. The Dance Observer, srpen/září 1948, s. 86, 87.

Brahana. Naposledy uvedl *Škrtiče* ostravský balet, když zařadil dílo Martinů jako novinku divadelní sezóny 2013/2014.

Škrtiče nastudovala pro balet Národního divadla moravskoslezského Nataša Novotná. Její jméno je dnes spjato se souborem 420People, který od svého návratu z Nederlands Dance Theater v roce 2007 spravuje a udává mu současný tón spolu s Václavem Kunešem. Novotná je nejen skvělou interpretkou (Cena Thálie, Nejlepší tanečnice 2009), zkouší také naplno zapojit svého tvůrčího ducha a má za sebou již několik choreografických zkušeností (např. *Znaky o znacích*, *Sacrebleu*, *Pták Ohnivák*). V Ostravě měla před sebou nesnadný úkol, ne nadarmo v roce John Martin pro New York Times napsal, že „*je velmi těžké prostřednictvím slov udělat dobrý dojem*“ a považoval *Škrtiče* více za dílo „*literární než choreografické*“.¹¹ Novotná se však podařilo tyto „handicapy“ zdárně překonat a ztvárnila téma *Škrtiče* jako střet utkvělých představ a reality. Vytvořila konzistentní inscenaci, do níž aktivně zapojila recitační sbor, který se v některých pasážích zapojuje do akcí třech tanečníků. Ženská postava Sfingy (Zuzana Majvelderová) se setkává s Oidipem (Filip Staněk) a další mužskou postavou reagující na promluvy voicebandu – v programu sice není Patrik Ulman jako Chor uveden, nicméně je to právě on, kdo na deklamované texty sboru reaguje a v jehož sekvencích se objevují prvky *street dance*. Novotná se daří vystihnout hudební předlohu Martinů, která je náročná v rytmickém členění, disonancích a budí pozornost svými nelibozvučnými momenty. Zdá se, že hudba se v některých momentech tanci až vzpouzí, ale Novotná využívá právě tohoto rozporu, jistě neuchopitelnosti skladby a vytváří stejně efemérní, těkavý a neklidný taneční tok. Můžeme vnímat přelévání energie, kterou tanečníci zadržují ve výrazné póze nebo ji nechávají prolévat skrze svá těla do vnějšího prostoru. Ve svých výbojích jsou spíše opatrní, odtažití stejně jako metaforická poezie. Lze v ní hledat různá sdělení nebo se ve slovních hříčkách

---

¹¹ Martin, John: Martha Graham and Troupe Introduce Work by Hawkins at Dance Fete Finale. The New York Times, 23. srpna 1948, s. 14.

ztratit. Novotná dala dílu svůj rytmus, řád a roztančila rituál plný zvláštních pohybových průniků a pulzace. Sfinga oponuje razantnějším mužským protihráčům, její paže se jemně a distingovaně vlní. Vizuální aspekt *Škrtiče* (scéna David Bazika, kostýmy Eva Brzáková, projekce Jan Tůma, Jindřich Ráftl, Andrej Boleslavský) vyvolává iluzorní představy a průhledy do nekonečného vesmíru dodávají jevištnímu dění snovou magii.

Škrtič Bohuslava Martinů se dosud dočkal čtyř zpracování a ukazuje se, že čím více času od světové premiéry uteklo, tím více se baletu daří. V roce 1948 bylo Hawkinsovo zpracování bráno jako těžko přijatelné a na svou dobu extravagantní. V roce 1990 mu L. Ogoun dodal více akademizujících linií, o osm let později ho zachytil M. Brahan ve fyzicky vypjatém výrazu současného tance (záznamy obou produkcí jsou uloženy v Institutu Bohuslava Martinů). Poslední nastudování N. Novotné z roku 2013 je celistvé ve svém pojetí i divadelním schématu, v něm našel třicetiminutový balet Martinů zatím nejvíce pochopení.

Přehled inscenací baletu *Škrtič* / *The Strangler*:

22. 8. 1948

choreografie Erick Hawkins, v rámci Amerického tanečního festivalu v New London v Connecticutu, scéna a kostýmy Arch Laterer

30. 9. 1990

choreografie Luboš Ogoun, 25. mezinárodní hudební festival v Brně

15. 1. 1998

London Guildhall School of Music and Drama představila tento balet spolu s jednoaktovou operou *Ariadna, H. 370* jako součást festivalu této školy, choreografii baletu vytvořil Maxine Braham

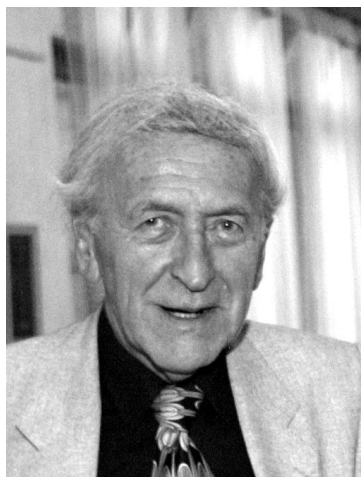
21. 11. 2013

choreografie Nataša Novotná, Národní divadlo moravskoslezské, triptych *Návraty domů* – spolu se *Škrtičem* uvedeny skladby *Trio g moll* B. Smetany a *Po zarostlém chodníčku* L. Janáčka

Fotografie © Martin Popelář – Národní divadlo moravskoslezské v Ostravě
Článek převzat z časopisu *Martinů Revue* 1/ 2014, s.10–13

† Oldřich František Korte (1926–2014)

Ve středu 10. září 2014 zemřel ve střešovické nemocnici skladatel, klavírista a esejista Oldřich F. Korte. Jednomu ze zakladatelů Nadace Bohuslava Martinů a dlouholetému členu její správní rady bylo 88 let.

Osobnost Oldřicha F. Korte připomínáme textem Aleše Březiny (v upravené podobě), který vyšel v Martinů Revue č. 3 v roce 2012.

„Oldřich František Korte je mužem obrovských paradoxů. Je neskonale laskavý a přitom nesmlouvavě kritický. Prošel si nacistickým, dvakrát i komunistickým vězením (poprvé za pokus opustit republiku a jít studovat skladbu k Bohuslavu Martinů), ale nikdy nezahořkl. Korteho láska k dílu Martinů je absolutní a založená na dokonalé rovnováze analytického rozumu a dokořán otevřenému citu. Jeho vášnivé analytické texty o dílech Bohuslava Martinů jsou potěšením pro všechny vnímavé čtenáře (a noční můrou překladatelů), jako například rozsáhlá studie o Koncertu pro hoboj a malý orchestr, H. 353.

Jeho dílo je stále provozováno v podání předních českých orchestrů, světoznámý pianista Garrick Ohlsson zařadil jeho Sonátu pro klavír (1951–53) na svůj repertoár v roce 2009 a od té doby ji provedl na desítkách koncertů po celém světě. Je důležité začít vracet Oldřichu F. Kortemu to, co on udělal pro druhé, zejména pro Bohuslava Martinů.“

Text převzat z webových stránek www.martinu.cz

† Christopher Hogwood (1941–2014)

Všichni obdivovatelé díla Bohuslava Martinů z řad odborné i laické veřejnosti přijali s velkou lítostí zprávu o úmrtí Christophera Hogwooda. V jeho osobě se vzácným způsobem snoubila všestranná vzdělanost a vysoký intelekt s vrozenou instinktivní muzikálností. Martinů v něm ztrácí jednoho z nejkvalifikovanějších a nejdůležitějších advokátů své hudby, Institut Bohuslava Martinů jednu z nejvýraznějších osobností Ediční rady souborného vydání díla Bohuslava Martinů a dobrého přítele.

Christopher Hogwood, byl jedním z nejvýznamnějších dirigentů zaměřených na barokní (Händel) a klasicistní hudbu (Haydn, Mozart), ale i neúnavným propagátorem skladatelů hudebního romantismu (Brahms) a neoklacidismu. Spolupracoval s předními operními domy a symfonickými orchestry na celém světě. Získal uznání jako vlivný propagátor staré hudby ve světovém měřítku. V roce 1973 založil orchestr Academy of Ancient Music, v němž prosazoval objevené přístupy v interpretaci na dobové nástroje. V letech 1964–1965 studoval v Praze hru na cembalo u prof. Zuzany Růžičkové. Kromě Bohuslava Martinů se zaměřoval na tvorbu Stravinského, Brittena, Coplanda, Tippetta nebo Honeggera.

Dlouhý seznam Hogwoodovy diskografie, týkající se díla Bohuslava Martinů, zahrnuje pravidelnou spolupráci se Saint Paul Chamber Orchestra, Českou filharmonií, Pražskou komorní filharmonií a Basilejským komorním orchestrem. Nahrávky vydané na špičkových labelech jako Decca Classics, Hyperion Records či Supraphon zahrnují např. první kompletní nastudování baletu Kuchyňská revue, souborné dílo pro housle a orchestr s houslistou Bohuslavem Matouškem a další.

Christopher Hogwood byl dlouholetým členem ediční rady Souborného vydání díla Bohuslava Martinů a připravil k vydání skladatelovu Sinfonii Concertante, která vyjde mezi prvními deseti svazky.

Christopher Hogwood byl taktéž jedním ze zakládajících členů International Martinů Circle, který vznikl v roce 2010; za svou obětavou činnost pro propagaci díla a skladatele obdržel roku 1999 Medaili Nadace Bohuslava Martinů.

Text převzat z webových stránek www.martinu.cz

Gabriele Jonté: Bohuslav Martinů in den USA

Seine Symphonien im Kontext der Exiljahre 1940–1953

Lucie Berná

K německy psané literatuře o Martinů přibyl další titul. V roce 2013 vyšla v nakladatelství Bockel Verlag publikace od německé muzikoložky Gabriele Jonté, která se zaměřila na symfonickou tvorbu Martinů. Kniha vyšla v řadě „Hudba ‚třetí říše‘ a hudba v exilu“ („Musik im ‚Dritten Reich‘ und im Exil“) jako sedmnáctý svazek. V této řadě vycházejí, jak již název napovídá, studie o hudbě v období vlády nacistů v Německu. Doposud se tyto svazky týkaly německé nebo židovské hudby, Gabriele Jonté s problematikou české hudby

v zámoří v období druhé světové války rozšiřuje tematicky tento okruh. Základem publikace je disertační práce, kterou autorka obhájila na Univerzitě v Hamburgu.

Studie má za cíl pojednat o všech symfoniích Bohuslava Martinů z hlediska specifických podmínek nechtěného exilu skladatele. Do jaké míry se ve skladbě odráží subjektivní osobní pohnutky skladatele a do jaké míry ovlivňovaly Martinů hudbu vnější trendy? Kromě analýz šesti symfonií jsou v knize krátce pojednány i ostatní významná díla čtyřicátých a padesátých let (Památník Lidice, Toccata e due canzoni, Otvírání studánek). Kniha tak všeobecně není zaměřena pouze na symfonie Martinů, nýbrž poskytuje i vyčerpávající informace o životopise Martinů, jeho období v Praze a v Paříži.

Autorka pracuje se základní literaturou o Martinů a také mnoha dalšími prameny, které doposud nebyly v literatuře zohledněny. Cenné jsou především zdroje z Dallas Public Library, Archiv Dallas Symphony Orchestra, Library

of Congress, California State University v San Diego, Archiv Boosey and Hawkes. Gabriele Jonté také úzce spolupracovala s Centrem Bohuslava Martinů v Poličce a s Institutem Bohuslava Martinů v Praze.

Originály recenzí z amerického tisku jsou uvedeny v angličtině, Martinů poznámky a dopisy v původní francouzské verzi. Cenný je soupis článků k symfonickým dílům ze čtyřicátých a padesátých let.

**Gabriele Jonté: Bohuslav Martinů in den USA
Seine Symphonien im Kontext der Exiljahre 1940–1953
Bockel Verlag
Neumünster 2013
ISBN 978-3-932696-96-1**

Článek převzat z časopisu Martinů Revue 1/ 2014, s. 19

Bohuslav Martinů a Stanislav Novák ve vzpomínkách Ely Švabinské

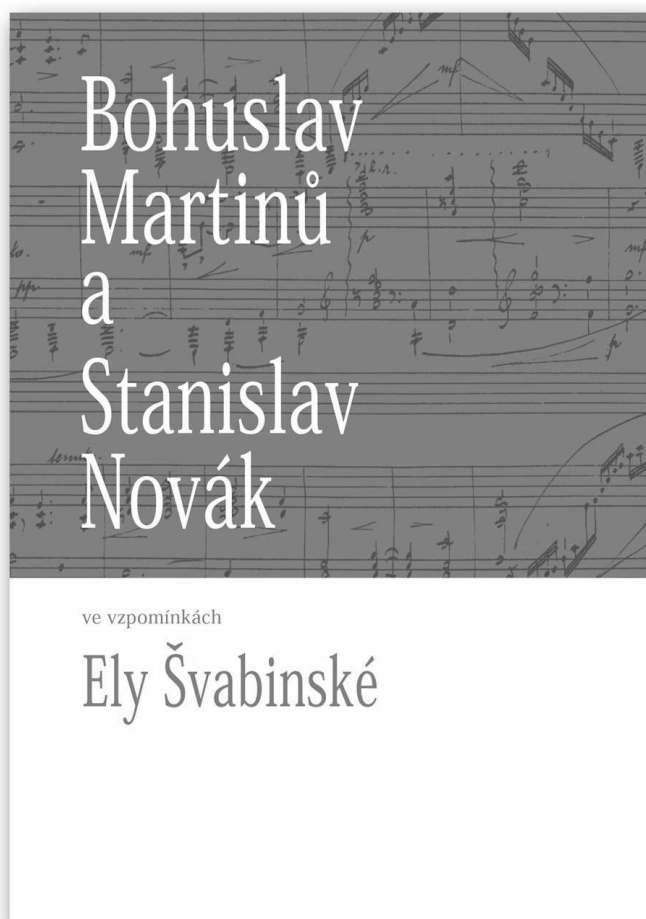
Ludmila Kesselgruberová

Šťastnou shodou okolností se v průběhu roku 2013 do Městského muzea Česká Třebová dostaly – nezávisle na sobě – dva dosud nepublikované texty se vztahem k osobnosti Bohuslava Martinů. Jedním z nich je rukopis vzpomínek první manželky Maxe Švabinského Ely na Martinů (a také jeho přítele, houslistu Stanislava Nováka), kterého Ela poznala při návštěvách mladého hudebního skladatele na Kozlově i v jejich pražském bytě. Tento nerozsáhlý vzpomínkový text vznikl v letech 1962–1964. Nepřináší žádné velké nebo převratné novinky, které by měnily pohled na oba umělce, obsahuje převážně líčení dojmů, které z obou mužů kultivovaná a intelektuálně orientovaná Ela získala.

Druhým textem je Bohuslavův dopis zasláný v září roku 1922 Elině sestřenci, básnířce Boženě Dapéciové. Rozevlátými větami tu skladatel vzpomíná na blíže neurčenou návštěvu v kozlovské chaloupce a také na setkání s paní Boženou. Dopis byl v roce 2013 nalezen v pozůstalosti Boženy Dapéciové ve Státním okresním archivu Louny (Dapéciová Božena, inv. č. 87) a objevil jej tam ředitel archivu PhDr. Bohumír Roedl.

Oba krátké texty připravilo k vydání Městské muzeum Česká Třebová. Opatřeny kritickými poznámkami a doprovodnými fotografiemi vyšly v komorní publikaci v polovině roku 2014.

Článek převzat z časopisu Martinů Revue 3/2013, s. 10

Publikace v ceně 80,- Kč je k zakoupení ve výstavní budově Městského muzea Česká Třebová. Kontakt: Městské muzeum Česká Třebová, Klácelova 11, 560 02 Česká Třebová 2, Tel: 465 322 634, E-mail: info@mmct.cz.

Zprávy Společnosti Bohuslava Martinů

číslo 36

Praha – říjen 2014

Vydává: Společnost Bohuslava Martinů

Kontaktní adresa: Zborovská 68, 150 00 Praha 5

Redaktorka: Mgr. Daniela Kotašová, Ph.D.

(e-mail: daniela.kotasova@seznam.cz)

Fotografie otištěny s laskavým svolením Institutu Bohuslava Martinů, Městského muzea a galerie Polička – Centra Bohuslava Martinů, Mgr. Jarmily Mráčkové, Ing. Naděždy Šauerové a Ing. Josefa Kaprála